

INFORMACIJA

o

zaključivanju Memoranduma o razumijevanju o bilateralnoj saradnji između Ministarstva ekonomskog razvoja Crne Gore i Zavoda za intelektualnu svojinu Evropske unije (EUIPO)

Ministarstvo ekonomskog razvoja (u daljem tekstu: MER) ostvaruje kontinuiranu plodonosnu saradnju sa Zavodom za intelektualnu svojinu Evropske unije (u daljem tekstu: EUIPO).

Dosadašnja saradnja se odvijala na osnovu prethodnih Memoranduma o razumijevanju i jednog tehničkog sporazuma. Prvi Memorandum o razumijevanju između bivšeg Zavoda za intelektualnu svojinu Crne Gore i bivšeg Zavoda za harmonizaciju na unutrašnjem tržištu (žigova i dizajna) (OHIM), sada EUIPO, potpisan je 20.02.2014. godine. Drugi Memorandum o razumijevanju između Ministarstva ekonomije Crne Gore i Zavoda za intelektualnu svojinu Evropske unije (EUIPO) potpisan je 20.08.2019. godine i istekao je u avgustu 2023. godine.

Na osnovu pomenutih memoranduma i sporazuma, realizovane su mnogobrojne i raznovrsne aktivnosti, i to:

- učešće osoblja MER-a koje radi na poslovima intelektualne svojine na seminarima, webinarima, radionicama i drugim stručnim obukama;

- učešće na EUIPO-vim koordinacionim sastancima o saradnji, žigovima i industrijskim dizajnima, na kojima se diskutuje o konkretnim slučajevima iz oblasti industrijske svojine (o predmetima iz oblasti žigova i dizajna), razmjenjuju iskustva i prakse, predstavljaju programi saradnje, a takođe prezentuju i komentarišu najnovija dostignuća i trendovi u oblasti intelektualne svojine;

- podaci o žigovima i industrijskim dizajnima iz crnogorskih baza podataka uneseni su u elektronske baze podataka EUIPO-a: TMClass, TMView, DesignView i DesignClass. Raspoloživost i pretraživost podataka o žigovima i industrijskim dizajnima iz velikog broja država Evrope od ogromnog je značaja. Priključenje na bazu podataka klasa žigova TMClass završeno je 20.10.2014. godine. Integracija podataka žigova završena je 12.03.2018. godine, a integracija podataka industrijskih dizajna 26.05.2018. godine. DesignClass lansiran je 13.07.2020. godine. Pored toga, alat HDBPI (Harmonizovana baza podataka indikacija proizvoda) implementiran je 13.07.2020. godine. Priključenjem na ove elektronske servise, Crna Gora je pokazala spremnost za učešće u sofisticiranim evropskim informacionim projektima u oblasti intelektualne svojine.

Značajna saradnja u oblasti informacionih tehnologija ostvarena je na osnovu Ugovora o licenci u vezi sa proširenjem alata Front-Office, CESTO i paketa web servisa za robe i usluge između Ministarstva ekonomskog razvoja Crne Gore i Zavoda za intelektualnu svojinu Evropske unije (EUIPO), koji je potpisan 22.02.2022. godine.

Zajedničkim naporima službenika MER-a i EUIPO-a, 05.10.2021. godine, lansiran je HDB projekat, kroz koji je 51 000 termina na crnogorskom jeziku postalo dostupno u EUIPO-voj bazi

podataka HDB (Harmonizovana baza termina za klasifikovanje roba i usluga za potrebe registracije žigova), koja predstavlja najveću svjetsku multi-jezičku bazu podataka roba i usluga. U toku 2023. godine, nastavljen je rad na unošenju novih termina na crnogorskom jeziku u ovu bazu podataka, koja sadrži i termine iz 12-og izdanja Ničanske klasifikacije, a koja je stupila na snagu 01.01.2023. godine.

Predstavnici MER-a učestvovali su u projektima konvergencije praksi, i to: CP3 - Zajednička praksa u distinktivnosti figurativnih žigova koji sadrže deskriptivne / nedistinktivne riječi, CP4 - Zajednička praksa u vezi sa obimom zaštite crno-bijelih znakova i CP9 - Zajednička praksa u razlikovnosti tro-dimenzionalnih žigova koji sadrže verbalne i / ili figurativne elemente kada oblik nije distinktivan.

U toku prva tri mjeseca 2023. godine, timovi MER-a i EUIPO-a radili su na re-integraciji podataka o žigovima u bazu podataka TMView. Takođe, uspješno je završena testna faza implementacije Front-Office alata (elektronsko podnošenje prijava za žigove).

MER se aktivno angažovao na izradi nacрта Odluke Zajedničkog komiteta CEFTA-e o trgovinskim aspektima intelektualne svojine. Ovaj proces se odvija uz podršku EUIPO-a, koji organizuje sastanke na kojima se radi na pripremama ove odluke. Najznačajniji sastanak u vezi sa ovom inicijativom održan je u Briselu, 7-8.12.2022. godine, na kome su učestvovala dva predstavnika MER-a. Na 21. Koordinacionom sastanku o saradnji, koji je održan 23.10.2023. godine u prostorijama EUIPO-a, u Alikanteu, Španija, najavljeno je da će se EUIPO u toku 2024. godine aktivno angažovati na realizaciji regionalnog projekta o intelektualnoj svojini za države Zapadnog Balkana i Moldaviju koji za cilj ima implementaciju aktivnosti od zajedničkog interesa za sve države učesnice, kao i njihovo umrežavanje radi razmjene podataka i unaprijeđenja njihovih sistema intelektualne svojine.

Sveukupno, rezultati saradnje Ministarstva ekonomskog razvoja sa Zavodom za intelektualnu svojinu Evropske unije obezbijedili su unaprijeđenje znanja i vještina zaposlenih koji rade na poslovima intelektualne svojine u MER-u, unaprijeđenje informacione infrastrukture, raspoloživost podataka o pravima industrijske svojine u bazama podataka EUIPO-a, ujednačavanje praksi u ispitivanju žigova, čime su ostvareni značajni benefiti za profesionalnu i širu javnost u Crnoj Gori. Potpisivanje ovog memoranduma o razumijevanju obezbijediće nastavak i jačanje i inače izvanredne međusobne saradnje. Pored toga, nastaviće se rad timova MER-a i EUIPO-a na projektima intelektualne svojine koji će doprinijeti unaprijeđenju kompletnog sistema intelektualne svojine u našoj državi, konkretno olakšan rad službenika MER-a, pojednostavljeno podnošenje prijava za žigove i dizajne, dalje ujednačavanje praksi u oblasti žigova i dizajna, dostupnost podataka o intelektualnoj svojini u bazama podataka EUIPO-a, raznovrsne obuke za službenike MER-a, učešće predstavnika MER-a na događajima koje organizuje EUIPO, a koji obezbjeđuju razmjenu iskustava i praksi, kao i upoznavanje sa najnovijim legislativnim izmjenama i trendovima u oblasti žigova i dizajna i učešće u predstojećem regionalnom projektu o intelektualnoj svojini.

PREDLOG

MEMORANDUM O RAZUMIJEVANJU

**O BILATERALNOJ SARADNJI
IZMEĐU**

**MINISTARSTVA EKONOMSKOG RAZVOJA
CRNE GORE**

I

**ZAVODA ZA INTELEKTUALNU SVOJINU EVROPSKE UNIJE
(EUIPO)**

Ministarstvo ekonomskog razvoja Crne Gore (u daljem tekstu "MER"), koga zastupa g-din Nik Gjeloshaj, ministar,

sa jedne strane,

i

Zavod za intelektualnu svojinu Evropske unije (u daljem tekstu „EUIPO“), koga zastupa g-din João Negrão, izvršni direktor,

sa druge strane,

U daljem tekstu pod zajedničkim nazivom "Strane";

S OBZIROM NA TO DA :

- (1) Je EUIPO odgovoran za upravljanje žigom EU i registrovanim dizajnom Zajednice. Takođe, radi i sa zavodima za intelektualnu svojinu (IS) država članica EU i međunarodnim partnerima kako bi ponudio sličan način registrovanja žigova i dizajna širom Evrope i svijeta.
- (2) Je Ministarstvo ekonomskog razvoja Crne Gore, zaduženo za upravljanje poslovima intelektualne svojine u Crnoj Gori;
- (3) Podsticanje i jačanje međunarodne saradnje u oblasti prava intelektualne svojine (prava IS) sa zavodima za intelektualnu svojinu država koje nisu članice EU predstavlja ključni element politike EUIPO-a u oblasti međunarodne saradnje, kako je utvrđeno Strateškim planom EUIPO-a 2025 koji je usvojio Upravni odbor EUIPO-a i u skladu sa članom 151(2) Uredbe (EU) 2017/1001 o žigu Evropske unije ⁽¹⁾, u vezi sa članovima 2(1)(h) i 2(2)(m) Uredbe (EU) br. 386/2012 o povjeravanju poslova koji se odnose na sprovođenje prava intelektualne svojine Zavodu za harmonizaciju unutrašnjeg tržišta (žigovi i dizajn), uključujući okupljanje predstavnika javnog i privatnog sektora u Evropsku opservatoriju o povredi prava intelektualne svojine ⁽²⁾ i Direktivu 2012/28/EU o određenim dozvoljenim upotrebama djela siročadi ⁽³⁾.

IMAJUĆI U VIDU:

- (1) Spremnost Strana da razvijaju blisku saradnju koja može dovesti do stvaranja strateškog partnerstva između njih.
- (2) Zainteresovanost Strana za širenje saradnje i razmjenu iskustava u upravljanju intelektualnom svojinom, sa ciljem jačanja svojih sistema i službi IS.
- (3) Činjenicu da Strane posjeduju kadrovska, tehnička i materijalna sredstva za realizaciju ciljeva postavljenih u ovom Memorandumu o razumijevanju (MoR),

Dogovorili su se kako slijedi:

Član 1 Cilj

1. Ovaj MoR utvrđuje uslove i odredbe pod kojima će Strane međusobno sarađivati u oblastima koje smatraju prioritetnim.
2. Ovaj MoR ne predstavlja prepreku za pokretanje zajedničkih projekata u okviru postojećih ili budućih programa.

⁽¹⁾ Sl. list L 154, 16.6.2017, str. 1.

⁽²⁾ Sl. List L 129, 16.5.2012, str. 1-6.

⁽³⁾ Sl. List L 299, 27.10.2012, str. 5-12.

3. Svaka aktivnost koja se sprovodi u okviru ovog MoR-a podliježe njenom prethodnom uključivanju u odgovarajuće programe rada Strana i kapacitete njihovih budžeta. Strane se obavezuju da bilo koju takvu aktivnost sprovode uz puno poštovanje svojih pravila i praksi.
4. Pravni okvir propisuje da međunarodna saradnja čini jednu od statutarnih odgovornosti EUIPO-a.

Član 2

Obim saradnje

1. Ne dovodeći u pitanje saradnju uspostavljenu u kontekstu budućih sličnih projekata koje finansira Evropska unija, Strane će sprovoditi aktivnosti bilateralne saradnje koji se odnose na žig i dizajn, kao i aktivnosti koje se odnose na sprovođenje prava intelektualne svojine, edukaciju o intelektualnoj svojini i podizanje svijesti javnosti o intelektualnoj svojini. Ove aktivnosti će biti usmjerene na MER, njegovo osoblje, korisnike intelektualne svojine i nosioce prava (sa posebnim fokusom na mala i srednja preduzeća).
2. Strane mogu da sprovode aktivnosti saradnje u potpunosti u skladu sa svojim odgovarajućim nadležnostima, institucionalnim direktivama, važećim zakonima i međunarodnim sporazumima.
  - a) **Informacioni alati:** Strane mogu da bliže sarađuju po pitanjima koja se odnose na objavljivanje informacija o žigu i dizajnu u uslugama onlajn pretraga koje su dostupne široj javnosti. Na primjer, Strane mogu da sarađuju kako bi omogućili da informacije o žigu i dizajnu MER-a budu integrisane u onlajn sisteme informacija i klasifikacija koje je izradio EUIPO, odnosno TMview, DesignView, TMclass i DesignClass.
  - b) **Sistemi informacionih tehnologija (IT) za upravljanje intelektualnom svojinom:** Strane mogu da sarađuju na aktivnostima koje se odnose na razmjenu znanja i iskustava, razvijanje i širenje međusobnih IT rješenja, automatizaciju i šeme modernizacije. Strane će održavati sastanke između IT eksperata kako bi razmatrali ključna IT pitanja i projekte, sa fokusom na modernizaciji sistema IS i unaprjeđenju internih i eksternih rješenja. Koliko god to bude moguće, sastanci će se održavati u onlajn formatu.
  - c) **Klasifikacija i druge baze podataka koje se odnose na intelektualnu svojinu:** Strane mogu da osnaže saradnju u pogledu baza podataka o žigu i dizajnu, kao što su one koje se odnose na klasifikaciju. Ovo se može proširiti i na druge baze podataka IS koje bi mogle biti razvijene i koje bi mogle koristiti Stranama.
  - d) **Usklađivanje najbolje prakse žiga i dizajna:** Strane mogu da sarađuju na aktivnostima koje se tiču usklađivanja praksi u ispitivanju žigova i dizajna i sličnim metodologijama.

- e) **Aktivnosti umrežavanja i podizanja svijesti:** Strane mogu da organizuju aktivnosti umrežavanja i podizanja svijesti, kao što su seminari o zaštiti žigova i dizajna, u Evropskoj uniji i izvan nje, i mogu da sarađuju u inicijativama za edukaciju i podizanje svijesti o intelektualnoj svojini.
- f) **Programi obuke:** Strane mogu da sarađuju na programima obuke za intelektualnu svojinu osmišljenim za svoje zaposlene ili za širu javnost. Obim saradnje može da obuhvati zajedničko organizovanje seminara odnosno radionica, obezbjeđivanje kurseva e-učenja kao i učešće u međusobnim aktivnostima obuke. Strane će nastojati da unaprijede saradnju između EUIPO-ove akademije i inicijativa MER-a koje se odnose na obuku, uključujući redovnu razmjenu informacija o odnosnim aktivnostima i napretku.
- g) **Sastanci stručnjaka za žig i dizajn:** Strane mogu da održavaju sastanke ekspertske grupe radi razmjene znanja i iskustava, te razmatranja o glavnim neriješenim pitanjima u oblasti žigova i dizajna. Koliko god to bude moguće, sastanci će se održavati onlajn putem.
- h) **Statistika o žigovima i dizajnu:** Strane mogu da sarađuju u razmjeni statističkih podataka o žigovima i dizajnu. O obimu statističkih podataka koji se razmjenjuju može se razgovarati na ekspertskom sastanku. Koliko god to bude moguće, sastanci će se održavati onlajn putem. Uz obostranu saglasnost, Strane mogu da razmatraju druge aktivnosti saradnje koje pokrene jedna od Strana u vezi sa podacima o žigu i dizajnu i mogu da sarađuju sa organima nadležnim za intelektualnu svojinu drugih država i međunarodnih organizacija, kao što je Svjetska organizacija za intelektualnu svojinu, naročito u pogledu aktivnosti koje se odnose na statističke podatke o žigu i dizajnu.
- i) **Program angažovanja ispitivača i drugih zaposlenih:** Strane mogu ponuditi mogućnost uzajamnog angažovanja svojih ispitivača i drugih zaposlenih na period i pod uslovima o kojima se Strane međusobno dogovore.
- j) **Sistemi upravljanja kvalitetom:** Strane mogu da razmjenjuju informacije, znanja i iskustva o svojim integrisanim sistemima upravljanja kvalitetom i metodologijama, u cilju unaprijeđenja kvaliteta i vremenske efikasnosti. Koliko god to bude moguće, sastanci će se održavati onlajn putem.
- k) **Studije o intelektualnoj svojini i povezanim ekonomskim pitanjima:** Strane mogu da razmjenjuju informacije o metodologiji i izradi studija o intelektualnoj svojini koje su u vezi sa ekonomijom. Koliko god to bude moguće, sastanci će se održavati onlajn putem.
- l) **Pitanja o sprovođenju prava intelektualne svojine:** Strane mogu da razmjenjuju informacije o aktivnostima u vezi sa sprovođenjem intelektualne svojine i da identifikuju oblasti za razvijanje zajedničkih inicijativa (npr. alati

za sprovođenje prava intelektualne svojine, inicijative za podizanje svijesti i edukaciju o intelektualnoj svojini). Koliko god to bude moguće, sastanci će se održavati onlajn putem.

3. Strane će se obavezati da osiguraju održivost rezultata preduzetih inicijativa, kao što su one koje se odnose na alate, aplikacije i prakse.
4. Kad god to bude prikladno za ostvarivanje ciljeva ovog Memoranduma o razumijevanju, Strane mogu da utvrde druge oblasti saradnje i uključe ih u ovaj Memorandum kao poseban dodatak.

Član 3 Implementacija

Uspostavljanje projekata saradnje treba da sadrži pojedinosti o obimu, koordinaciji i upravljanju projektima kao i sve ostale relevantne informacije. Strane će sačiniti dvogodišnji plan implementacije koji će sadržati sve aktivnosti.

Član 4 Zaštita informacija i ličnih podataka i vlasništvo nad intelektualnom svojinom

1. Strane su obavezne da informacije dobijene tokom svih aktivnosti obuhvaćenih ovim MoR-om koriste isključivo u interne svrhe. Kada jedna od Strana želi da takve informacije koristi u druge svrhe, obavezna je prethodna pisana saglasnost druge Strane.
2. Svaka od Strana je obavezna da garantuje da dokumenta, informacije i sva druga znanja povjerljive prirode neće biti otkrivena ni prosljeđena trećim stranama bez prethodne pisane saglasnosti druge Strane.
3. Ovaj MoR ne podrazumijeva prenos vlasništva nad pravima intelektualne svojine između Strana. Prava intelektualne svojine svake Strane koja su postojala prije ili su uvedena izvan obima ovog MoR-a, kao i sva povezana poboljšanja, izmjene i/ili izvedena rješenja ostaju u isključivom vlasništvu te Strane.
4. Vlasništvo nad bilo kojim pravima intelektualne svojine koja se odnose na bilo koji rad obavljen na osnovu ovog MoR-a povjerava se Strani koja sprovodi predmetnu aktivnost. Strane se mogu izričito dogovoriti drugačije putem međusobno potpisanog pisanog sporazuma.
5. Kada je za implementaciju ovog MoR-a potrebna obrada ličnih podataka, Strane se obavezuju da će postupati u skladu sa propisima o zaštiti podataka koji se na njih primjenjuju. Strane se obavezuju da utvrde, kada je potrebno, svoje uloge i odgovornosti u vezi sa obradom ličnih podataka u implementaciji ovog MoR-a u posebnom dodatku.

Član 5 Finansiranje

1. Ovaj MoR ne obuhvata prenos finansijskih sredstava između Strana.
2. Programe, projekte i posebne aktivnosti Strane će financirati zajednički, ili isključivo jedna od Strana, u zavisnosti od odgovarajućih budžetskih ograničenja i zajedničkog dogovora između Strana.

Član 6 Praćenje

1. Za implementaciju, organizaciju i funkcionisanje radnji preduzetih u okviru obima ovog MoR-a potrebno je stalno praćenje i ocjenjivanje. Strane su odgovorne za:
  - i. ocjenjivanje rezultata sprovedenih aktivnosti;
  - ii. identifikovanje oblasti u kojima treba ojačati i unaprijediti saradnju;
  - iii. određivanje novih oblasti za zajedničke aktivnosti i predlaganje novih projekata, programa i konkretnih aktivnosti;
  - iv. identifikovanje slučajeva u kojima treba obustaviti ili prekinuti saradnju;
  - v. izradu preporuka za poboljšanje mehanizama saradnje.
2. Ovo praćenje će biti razmatrano tokom godišnjeg sastanka visokog nivoa između Strana, u međusobno dogovoreno vrijeme i mjesto.

Član 7 Stupanje na snagu i raskid

Ovaj MoR stupa na snagu na dan posljednjeg potpisa Strana i ostaje na snazi 4 godine od tog datuma. Može se produžiti uz uzajamnu pisanu saglasnost Strana. Strane će redovno vršiti provjeru sadržaja ovog MoR-a i dogovarati plan implementacije na dvogodišnjoj osnovi. Ovaj MoR se može raskinuti uz uzajamnu saglasnost, ili od strane jedne Strane, uz prethodno davanje obavještenja drugoj Strani šest mjeseci unaprijed.

Član 8 Završne odredbe

1. Ovaj MoR se može izmijeniti uz obostranu saglasnost Strana. Sve izmjene moraju biti formalizovane u pisanoj formi i moraju sadržati datume stupanja na snagu tih izmjena.
2. Ovaj MoR nije namijenjen za stvaranje bilo kojih pravno obavezujućih obaveza niti odgovarajućih prava za Strane.
3. Sva pitanja ili sporovi u vezi sa tumačenjem i primjenom ovog MoR-a rješavaće se međusobnim dogovorom Strana.

4. Prijevremeni raskid ovog MoR-a ne ometa bilo koje tekuće projekte ili aktivnosti, osim ako se Strane drugačije dogovore.

Ovaj MoR se potpisuje na engleskom i crnogorskom jeziku. U slučaju bilo koje neusaglašenosti dvije jezičke verzije, mjerodavna će biti verzija na engleskom jeziku.

Potpisan u Alikanteu, Španija, i Podgorici, Crna Gora,

**Za Ministarstvo ekonomskog razvoja
Crne Gore**

**Za Zavod za intelektualnu svojinu
Evropske unije**

**G-din Nik Gjelošaj
Ministar**

**G-din João Negrão
Izvršni direktor**

Datum:

Datum:

Montenegro

Ministry of Economic Development

**MEMORANDUM OF UNDERSTANDING
ON BILATERAL COOPERATION
BETWEEN**

**THE MINISTRY OF ECONOMIC DEVELOPMENT OF
MONTENEGRO (MEDM)**

AND

**THE EUROPEAN UNION INTELLECTUAL PROPERTY OFFICE
(EUIPO)**

The Ministry of Economic Development of Montenegro (hereinafter referred to as 'MEDM'), represented by Mr Nik Gjelošhaj, Minister,

of the one part,

and

the European Union Intellectual Property Office (hereinafter referred to as 'the EUIPO'), represented by Mr João Negrão, Executive Director,

of the other part,

hereinafter jointly referred to as 'the Parties';

WHEREAS:

- (1) The Ministry of Economic Development of Montenegro is in charge of managing the intellectual property affairs in Montenegro.

- (2) The EUIPO is responsible for managing the EU trade mark and the registered Community design. It also works with the intellectual property (IP) offices of the EU Member States and international partners to offer a similar registration experience for trade marks and designs across Europe and the world.
- (3) Fostering and strengthening international cooperation in the field of IP rights (IPR) with IP offices of non-EU countries is a key element of the EUIPO's policy in the sphere of international cooperation, as established by the EUIPO Strategic Plan 2025 adopted by its Management Board and in compliance with Article 151(2) of Regulation (EU) 2017/1001 on the European Union trade mark⁽¹⁾, in conjunction with Articles 2(1)(h) and 2(2)(m) of Regulation (EU) No 386/2012 on entrusting the Office for Harmonization in the Internal Market (Trade Marks and Designs) with tasks related to the enforcement of intellectual property rights, including the assembling of public and private-sector representatives as a European Observatory on Infringements of Intellectual Property Rights⁽²⁾ and Directive 2012/28/ EU on certain permitted uses of orphan works⁽³⁾,

CONSIDERING:

- (1) The willingness of the Parties to develop stronger cooperation ties that can lead to forging a strategic partnership between them.
- (2) The interest of the Parties in expanding cooperation and sharing experiences in intellectual property administration, for the purpose of strengthening their IP systems and services.
- (3) The fact that the Parties have the human, technical and material means to implement the objectives set out in this Memorandum of Understanding (MoU),

Have reached the following understanding:

Paragraph 1

Object

1. The MoU sets out the terms and conditions under which the Parties will mutually cooperate in areas they consider to be a priority.
2. This MoU does not prejudice the establishment of joint projects under existing or future programmes.

⁽¹⁾ OJ L 154, 16.6.2017, p. 1.

⁽²⁾ OJ L 129, 16.5.2012, p. 1-6.

⁽³⁾ OJ L 299, 27.10.2012, p. 5-12.

3. Any activity conducted under this MoU is subject to its prior inclusion in the Parties' respective work programmes and to the budgetary capacity of the two parties. The Parties undertake to implement any such activity in full observance of their respective rules and practices.
4. The legal framework lays down that international cooperation is one of the EUIPO's statutory responsibilities.

Paragraph 2

Cooperation scope

1. Without prejudice to any cooperation undertaken in the context of any future similar project funded by the European Union, the Parties will undertake bilateral cooperation activities related to trade marks and designs as well as activities related to IP enforcement, IP education and IP awareness. These activities will target the MEDM, its staff, IP users and rights holders (with particular focus on small and medium-sized enterprises).
2. The Parties may carry out the cooperation activities in full compliance with their respective jurisdictions, institutional directives, applicable laws, and international treaties.
  - a) **Information tools:** the Parties may cooperate more closely on matters pertaining to the publication of trade mark and design data in online search services made available to the general public. For example, the Parties may cooperate in order to enable MEDM trade mark and design data to be integrated into the online information and classification systems developed by the EUIPO, namely TMview, DesignView, TMclass and DesignClass.
  - b) **Information technology (IT) systems for IP management:** the Parties may cooperate on activities related to exchanging knowledge and experiences, developing and expanding each other's IT solutions, automation and modernisation schemes. The Parties will hold meetings between their IT experts to discuss major IT issues and projects, with a focus on modernising IP systems and improving internal and external solutions. As much as possible, meetings will be held online.
  - c) **Classification and other IP-related databases:** the Parties may strengthen their cooperation on trade mark and design-related databases, such as those related to classification. This may also be extended to other IP databases that could be developed and of interest to the Parties.
  - d) **Alignment of trade mark and design best practices:** the Parties may cooperate on activities concerning the alignment of trade mark and design examination practices and related methodologies.

- e) **Networking and awareness-raising activities:** the Parties may organise networking and awareness-raising activities, such as seminars on the protection of trade marks and designs, in the European Union and abroad, and may collaborate in IP education and awareness initiatives.
- f) **Training programmes:** the Parties may cooperate on IP training programmes designed for members of their staff or the general public. The scope of cooperation may include jointly organising seminars or workshops, providing e-learning courses, and participating in each other's training activities. The Parties will strive to enhance cooperation between the EUIPO's Academy and MEDM's training initiatives, including regular exchanges of information on their respective developments and activities.
- g) **Trade mark and design experts meetings:** the Parties may hold expert group meetings to exchange knowledge and experiences, and discuss major pending issues in the field of trade marks and designs. As much as possible, meetings will be held online.
- h) **Trade mark and design statistics:** the Parties may cooperate in exchanging statistical data on trade marks and designs. The scope of the statistical data to be exchanged may be discussed at an experts meeting. As much as possible, meetings will be held online. By mutual consent, the Parties may discuss other cooperation activities raised by one of the Parties in relation to trade mark and design statistics and may collaborate with the competent intellectual property authorities of other countries and international organisations, such as the World Intellectual Property Organization, particularly with regard to activities related to trade mark and design statistics.
- i) **Secondment programme for examiners and other staff:** the Parties may offer secondment opportunities for their examiners and other staff for a duration and on terms that are mutually agreed by the Parties.
- j) **Quality management systems:** the Parties may exchange information, knowledge and experiences concerning their integrated quality management systems and methodologies, to improve quality and timeliness. As much as possible, meetings will be held online.
- k) **IP economics and studies:** the Parties may exchange information on the methodology and set-up of IP economic-related studies. As much as possible, meetings will be held online.
- l) **Enforcement related matters:** the Parties may exchange information on their respective IP enforcement-related activities and may identify areas for developing common initiatives in this respect (e.g. IP enforcement-related tools, awareness and IP education initiatives). As much as possible, meetings will be held online.

3. The Parties will commit to ensuring the sustainability of the results of the initiatives undertaken, such as those related to tools, applications and practices.
4. Whenever appropriate for the achievement of the objectives of the MoU, the Parties may identify other areas of cooperation and incorporate them into this MoU as a specific addendum.

Paragraph 3
Implementation

The setting up of any cooperation project should include details on the extent, coordination and administration of the project and any other relevant information. The Parties will draw up a biennial implementation plan that specifies all the activities.

Paragraph 4
Protection of Information, IPR Ownership and Personal Data

1. The Parties shall use the information obtained during any activities covered by this MoU exclusively for internal purposes. The prior written consent of the other Party shall be required when one of the Parties wishes to use such information for other purposes.
2. Each of the Parties shall guarantee that documents, information and any other knowledge of a confidential nature will not be disclosed or forwarded to third parties without the prior written consent of the other Party.
3. The MoU does not imply transfer of ownership of any IPR between the Parties. The IPR of each Party that were in existence prior to, or are developed outside the scope of the MoU, as well as any associated enhancements, modifications and/or derivatives, shall remain the exclusive property of that Party.
4. The ownership of any IPR related to any work performed under the MoU shall be vested in the Party implementing the affected activity. The Parties may expressly agree otherwise in a mutually signed written agreement.
5. Where implementing this MoU requires processing personal data, the Parties undertake to act in accordance with the data protection regulations applicable to them. The Parties undertake to determine, where necessary, their roles and responsibilities for processing personal data in implementing this MoU in a specific addendum.

Paragraph 5
Financing

1. The MoU does not involve the transfer of financial resources between the Parties.
2. The programmes, projects and specific activities will be financed by the Parties jointly or by either of the Parties exclusively, depending on the respective budgetary limits and a mutual agreement between the Parties.

Paragraph 6
Follow-up

1. Ongoing follow-up and assessment are required for the implementation, organisation and functioning of the actions undertaken within the scope of the MoU. The Parties are responsible for the following:
  - i. assessing the results of the implemented actions;
  - ii. identifying the areas in which cooperation should be strengthened and improved;
  - iii. determining new areas for joint actions and proposing new projects, programmes and specific activities;
  - iv. identifying cases in which cooperation should be suspended or terminated;
  - v. drafting recommendations for improving cooperation mechanisms.
2. This follow-up will be reviewed during a high-level annual meeting between the Parties, at a mutually agreed time and place.

Paragraph 7
Entry into force and termination

This MoU shall enter into force on the date of the last signature by the Parties and remain in effect for 4 years from that date. It may be extended by the Parties' mutual written consent. The Parties will revise the content of the MoU on a regular basis and agree an implementation plan on a biennial basis. The MoU may be terminated by mutual agreement or by one of the Parties giving the other 6 months prior notice.

Paragraph 8
Final provisions

1. The MoU may be amended by mutual consent of the Parties. Any amendments must be formalised in writing and shall include the dates when the amendments become effective.
2. This MoU is not intended to create any legally binding obligations or corresponding rights for the Parties.

3. All matters or disputes related to the interpretation and application of the MoU will be resolved by the Parties' mutual agreement.
4. Unless the Parties agree otherwise, early termination of the MoU shall not hinder any ongoing projects or activities.

This MoU is signed in English and Montenegrin languages. In case of any discrepancy between the two language versions, the English language version shall prevail.

Signed in Podgorica, Montenegro and Alicante, Spain,

**For the Ministry of Economic
Development**

**For the European Union Intellectual
Property Office**

**Mr Nik Gjeshaj
Minister**

**Mr Mr João Negrão
Executive Director**

Date:

Date: